

➔ Hoofdstuk 1

Sportbeleid en -regelgeving

Hugo van der Poel

In de Vlaamse reeks 'Management en Bestuur in de Sport' is een vierde deel verschenen getiteld *Beweging in beleid/beleid in beweging. Het publieke beheer van de sport- en bewegingssector* van Jeroen Scheerder en Hanne Vandermeerschen (2012). Het is een kloek boekwerk, geschikt voor gebruik in het onderwijs en voor beleidsmedewerkers in de wereld van de sport op zoek naar een degelijke basis voor hun werk. Het beschrijft in deel 1 het speelveld (wat is sport en hoe werkt de overheid?), in deel 2 de spelregels (legitimatatie en instrumentarium van sportbeleid) en in deel 3 het spel zelf (onderscheiden naar verschillende bestuurlijke schaalniveaus, sectoren en doelgroepen). Bij dezelfde uitgever (Academia Press) loopt ook een reeks sociaalwetenschappelijk onderzoek naar bewegen en sport, waarin in 2013 *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie* is verschenen. Dit boek gaat uiteindelijk meer over ontwikkelingen in het object van het sportbeleid (de sportparticipatie; zie paragraaf 2.1), dan het beleid zelf, maar de delen over sociale ongelijkheid in de sport, de ontwikkelingen in de organisatie van de sport en de economische aspecten van de sport zijn zeker

interessant en relevant voor beleidsmakers die meer willen weten over het terrein waarop ze hun beleid ontwikkelen. In een derde Vlaamse reeks, de 'Sport Policy & Management Reports' (SPM Reports), zijn twee nieuwe delen verschenen. Deel 15 (Geeraert et al., 2012) gaat in op veranderingen in de wereld van het voetbal, en deel 16 (Arts et al., 2013) betreft de rol van het IOC in de wereld van de ontwikkelingsamenwerking en VN-programma's gericht op de bevordering van de wereldvrede.

Een kort overzicht van het Nederlandse sportbeleid sinds 2002 is te vinden in het essay *10 jaar sportonderzoek en -beleid* dat verscheen ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Mulier Instituut (Breedveld et al., 2012). Gesignaleerd worden onder meer een verdere instrumentalisering van het sportbeleid (de inzet van sport als middel), een daarmee samenhangende groeiende belangstelling voor de effectiviteit van het (sport)beleid en verbreding van het sportbelevingsveld.

Het Nederlandse topsportbeleid en de effecten daarvan worden gevolgd in de zogenaamde topsportklimaatmetingen, waarvan in 2012 de 3-meting verscheen (Van Bottenburg et al., 2012; zie paragraaf 9.1). Het vigerende nationale breedtesportbeleid is voornamelijk ingekaderd in het actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat' (VSK) en het beleidsprogramma 'Sport en Bewegen in de Buurt' (SBB).

VSK borduurt voort op het programma 'Samen voor Sportiviteit en Respect', waarvan eind 2012 verschillende evaluatierapporten zijn verschenen (Smits & Van Kalmthout, 2012; Van Kalmthout & De Jong, 2012; zie paragraaf 11.2).

In het kader van het SBB-beleid zijn diverse studies en rapporten verschenen (zie ook hoofdstuk 2). De Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt heeft in januari 2013 een rapport uitgebracht (NISB & Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt, 2013), waarop de verantwoordelijk minister haar reactie op 25 april naar de Tweede Kamer heeft gestuurd (TK, 2012-2103, 30234, nr. 78). De Taskforce komt hier helaas niet aan toe, maar het zou interessant zijn geweest als de Taskforce aangekaart had wat het verschil tussen 'belemmeren' en 'reguleren' is, bijvoorbeeld aan het hand van de case vechtsporten. Over de regulering van vechtsporten verscheen eveneens in januari 2013 een onderzoeksrapport (Dortants & Van Bottenburg, 2013). De conclusie hiervan is vrij helder: zelfregulering in de vechtsportsector is nu niet te verwachten, er is sprake van een wildgroei van organisaties en (mede daardoor) kan de veiligheid in en door de vechtsport niet gegarandeerd worden. 'Deze status quo kan alleen doorbroken worden als de overheid op nationaal niveau als dwingende macht het initiatief en de regie neemt om (...) de sector te reguleren' (a.w., 63).

NIVEL heeft een evaluatie uitgebracht van laagdrempelige sportconcepten voor het SBB-programma (Ooms & Veenhof, 2013; zie ook paragraaf 2.1) en een rapport waarin de kennisvraag centraal staat hoe de verbinding tussen zorg en sport-

en beweegaanbod in de buurt verbeterd kan worden (Leemrijse et al., 2013; zie ook paragraaf 10.4). Dit laatste rapport bevat onder meer een handig overzicht van de beleidsprogramma's die de laatste jaren zijn ontwikkeld ter bevordering van sport en bewegen (a.w., 24).

Een van de belangrijkste beleidsinstrumenten die worden ingezet bij het SBB-beleid is de combinatiefunctionaris en/of buurtsportcoach, die verbindingen tot stand brengt in het sport- en beweegaanbod tussen scholen, de buurt en de sportwereld. In het kader van het 'Verdiepingsonderzoek naar effecten en processen van de inzet van combinatiefunctionarissen' is in 2012 een tweede onderzoek verschenen (Von Heijden et al., 2012; zie ook paragraaf 2.4), met aan het slot een vergelijking met de uitkomsten van het eerste onderzoek in deze reeks, een overzicht van knelpunten en succesfactoren, voorstellen voor (bij)sturing en al met al redelijk positieve conclusies.

Voor diegenen die geloven of hopen dat buurtsportprojecten een serieuze bijdrage kunnen leveren aan de leefbaarheid in de buurt, doordat deze projecten bijdragen aan het bevorderen van sociale cohesie in de wijk en/of vermindering van overlast en criminaliteit, komt Lub (2013; zie ook paragraaf 2.4) op grond van een uitgebreide overzichtsstudie tot de ontnuchterende conclusie dat voor deze beleidsaannames betrekkelijk weinig tot geen wetenschappelijke houvast kan worden gevonden. Als er al een positief verband kan worden gevonden tussen sport en positief te waarderen gedrag, is meestal onduidelijk wat het oorzakelijke verband is. De uitzonderingen blijken zeer intensieve sportprogramma's te zijn, waar jongeren vrij letterlijk geen tijd meer hebben om te gaan rondhangen en overlast te veroorzaken. Wel zijn er aanwijzingen dat daar waar de sport een duidelijke pedagogische aanpak kent, een gedragsverandering in positieve richting kan worden gevonden. Kanttekening is wel dat het dan dus niet de sport is waaraan de positieve effecten kunnen worden toegeschreven, maar het expliciet educatieve karakter van de onderhavige projecten.

In hun bijdrage aan de bundel *Wat werkt nu werkelijk? Politiek en praktijk van sociale interventies* (Uitermark et al. (red.)(2012)) stellen Boonstra en Hermens dat er reden is optimistisch te zijn over de maatschappelijke waarde van sport. Zij hebben diverse studies gevonden waarin aanwijzingen te vinden zijn voor positieve effecten van sport op maatschappelijke vraagstukken als sociale integratie, veiligheid, schoolprestaties en gezondheid. Zij benadrukken vervolgens net als Lub dat lang niet altijd het oorzakelijk verband eenduidig is (leidt sportbeoefening tot gezondheid, of doen gezonde mensen vaker aan sport?) en dat het niet zozeer de sportbeoefening zelf is, maar de wijze waarop die wordt beoefend en begeleid, die leidt tot de gewenste positieve effecten.

Voor de provincie Brabant is een nulmeting verricht van het 'Sportplan Brabant

2016'. Er zijn diverse deelonderzoeken (Krijger, 2012; Krijger & Joos, 2012; Visser & Doesborgh, 2012; Het PON, 2012) uitgevoerd, waarvan de belangrijkste uitkomsten bij elkaar zijn gebracht in één hoofdrapport (Hover et al., 2013). Het Brabantse sportplan kent zes actielijnen, waarvoor twintig indicatoren zijn ontwikkeld. Met de nulmeting is voor de meeste van die indicatoren de stand vastgesteld in 2012, met de bedoeling om via een tussenmeting en een eindmeting de ontwikkelingen in de provincie te kunnen volgen en bij de evaluatie uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit van het Sportplan Brabant 2016.

93 procent van de gemeenten bezuinigt op sport, of gaat dat doen, zo blijkt uit de *Recessiepeiling gemeenten 2013* (Hoekman, 2013; zie voor de vorige meting Velthuizen, 2012). Bezuinigingen worden vooral gezocht in het verhogen van huur-tarieven, het uitstellen van groot onderhoud en (ver)nieuwbouw, overhevelen van taken naar gebruikers (meest verenigingen) en vormen van gedeeltelijke of algehele privatisering (zie hoofdstuk 6).

De uitvoering van het NWO-programma 'Sport' start in de zomer van 2013, en heeft een looptijd van vier jaar. Het komende jaar zal dat nog niet zoveel publicaties opleveren, maar de jaren daarna moet het een grote hoeveelheid nieuwe inzichten gaan opleveren waar het beleid gericht op topsport, de relatie sport en gezondheid, en sportstimulering zijn voordeel mee moet kunnen doen.

De beleidsprogramma's VSK en SBB zullen de komende jaren worden gemonitord, hetgeen tot 2016 zal resulteren in rapportages, waarmee de Tweede Kamer jaarlijks wordt geïnformeerd over de voortgang in en output van de genoemde programma's. Daarnaast wordt door VWS gestimuleerd dat er meer en meer 'kernindicatoren' worden gemonitord, waarmee landelijke ontwikkelingen in de sport kunnen worden gevolgd.

Mooie beleidsonderwerpen om het komende jaar op te pakken zijn de gevolgen van de crisis voor de sport; de veranderingen in wet- en regelgeving op het gebied van gokken en de betekenis daarvan voor de financiering van de sport; de soaps rond de nieuwe schaatstempel en de nieuwe Kuip en meer algemeen de toewijzing van A-locaties; en beleidsvraagstukken op het gebied van doping en *match fixing*.

1.1 Internationaal

- Arts, M., Lesage, D., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2013). *Sport for Development and Peace. The role of the international olympic committee*. Leuven: KU Leuven (Policy in Sports & Physical Activity Research Group).

- Geeraert, A., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2012). *The historic treble in football. The legal, political and economic driving forces behind football's transformation*. Leuven: KU Leuven, Department of Kinesiology (Policy in Sports & Physical Activity Research Group).
- Scheerder, J. & Vandermeersch, H. (2012). *Beweging in beleid/beleid in beweging. Het publieke beheer van de sport- en bewegingssector*. Gent: Academia Press.
- Smulders, H., Lapeyriere, J.Y. & O'Connor, A. (2013). *Non-regulatory measures related to the safety of outdoor leisure activities in the EU. Final report*. Huldenberg: European Confederation of Outdoor Employers (EC-OE).

1.2 Nationaal

- Breedveld, K., Poel, H. van der & Elling, A. (2012). *10 jaar sportonderzoek en -beleid. Essay ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Mulier Instituut*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Dortants, M. & Bottenburg, M. van (2013). *Aanzien en overleven in een sport vol passie. Over regulering van full contact-vechtsporten*. Utrecht: Universiteit Utrecht, Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO).
- Ewijk, C. van, Horst, A. van der & Besseling, P. (2013). *Gezondheid loont: tussen keuze en solidariteit. Toekomst voor de zorg*. Den Haag: Centraal Planbureau (CPB).
- Groot, D. de, Hornis, W. & Wierenga, E. (red.)(2012). *Olympisch ontwerpen/ Designing Olympics. Design and Politics Xtra #1*. Rotterdam: O10 Publishers.
- Hoogen, Q. van den (2012). *Effectief cultuurbeleid. Leren van evalueren*. Amsterdam: Boekmanstichting.
- Uitermark, J., Gielen, A. & Ham, M. (red.)(2012). *Wat werkt nu werkelijk? Politiek en praktijk van sociale interventies*. Amsterdam: Van Genneep.

1.3 Provinciaal

- Bral, L., Vanweddingen, M. & Weekers, K. (2012). *VRIND 2012. Vlaamse regionale indicatoren*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR).
- Hover, P., Werff, H. van der, Reijgersberg, N. & Poel, H. van der (2013). *Monitor sportplan Brabant 2016. Nulmeting 2011/2012*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Krijger, J. (2012). *Nulmeting sport in Brabant. Deelonderzoek bezoek en deelname*. Tilburg: Vrijetijdsruimte Brabant.

- Krijger, J. & Joos, A. (2012). *Nulmeting sport in Brabant. Deelonderzoek netwerkvorming*. Tilburg: Vrijetijds huis Brabant.
- Visser, J. & Doesborgh, M. (2012). *Rapport nulmeting Sportplan Brabant 2012. Deelonderzoeken talentontwikkeling/topsport (=B6) en gehandicaptensport (=B7)*. Goirle: Sportservice Noord-Brabant/Olympisch Netwerk Brabant.

1.4 Lokaal

- Hilgersom, M., Schellingerhout, R., Westerbos, K., Eijden, Y. van, Bergsma, J. & Brug, S. van der (red.)(2012). *Sportief Amsterdam*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Hoekman, R. (2013). *Recessiepeiling gemeenten 2013. Doorwerking economische recessie op gemeentelijk sportbudget*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Romijn, D., Bakker, S. & Poel, H. van der (2012). *Quick Scan Sportbeleid in Maas-tricht 2012*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Stinissen, A., Snijders, T. & Oldersma, F. (2012). *Sportmonitor Groningen. Nulme-ting 2010*. Groningen: Onderzoek en Statistiek Groningen.

1.5 Masterscripties

- Bouvy, L. (2012). *Interactief Wageningen. Een kwalitatief onderzoek naar de inzet van interactieve (sport)beleidsvorming door de gemeente Wageningen en de receptie van beleid door sportverenigingen*. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Haandrikman, L. (2012). *De sport van duurzame beleidsontwikkeling en imple-mentatie*. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanage-ment.
- Molkenboer, M. (2012). *“We trekken ons eigen (Olympisch) Plan”*. Een kwalitatief onderzoek naar de invulling van het Olympisch Plan 2028 bij de provincies Dren-the, Flevoland, Utrecht en Zeeland. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sport-beleid & Sportmanagement.
- Postuma, M. (2013). *Sport als doel, sport als middel of sport als economische waarde. Een kwalitatief onderzoek naar de beslissingen binnen het sportbeleid van tien Nederlandse gemeenten en de invloed van actoren daarop*. Utrecht: Universiteit Utrecht (USBO), Sportbeleid & Sportmanagement.
- Taaij, A. (2012). *Sport en politiek. Een kwalitatief onderzoek naar de betekenis die de centrale overheid geeft aan het Olympisch Plan 2028*. Groningen: Wagner

Group/Sport Management Instituut, Sport Management.

- Velthuisen, K. (2012). *Recessiepeiling gemeentelijk sportbeleid 2012*. Den Haag/ Nijmegen: Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)/Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Sport, Gezondheid en Management.
- Vreuls, M. (2013). *Organizational learning in a sport environment. Improving management and policymaking of Dutch professional football clubs*. Tilburg/ Zeist: Tilburg University, Strategic Management.